

Forestillingens kraft

Et prosjektsamarbeid mellom Verdighetsenteret (prosjektledelse), Bergen Røde Kors sykehjem, teatergruppen Kompaniet Krapp og Hellen skole

Vi ønsker å søke Kulturelt utviklingsprogram om støtte til prosjektet **Forestillingens kraft**, under programområdet Formidling og deltagelse.

Kontaktperson: Eli Lea, prosjektleder, eli@verdighetsenteret.no, mobil 99 44 14 14

Innledning

Verdighetsenteret er et tverrfaglig nasjonalt kompetansesenter som jobber for å sikre sårbare gamle en verdig alderdom. Et av våre satsningsområder for de neste fem årene er å sette i gang innovative samarbeidsprosjekter mellom kultur- og helsesektoren. Med prosjektet *Forestillingens kraft* ønsker vi å bruke historier fortalt av mennesker med demens til å utvikle en profesjonell teaterforestilling. Forestillingen vil turnere i Hordaland i 2018 gjennom Den kulturelle spaserstokken og Den kulturelle skolesekken. Ideen er inspirert av liknende prosjekter som blant andre professor i teatervitenskap Anne Basting har gjennomført i USA. Basting har også utvikle den improvisatoriske storytelling-metoden *TimeSlips*¹, som vi vil bruke til å lage fortellingene med mennesker med demens. Vi kjenner ikke til andre miljø som har tatt i bruk en slik deltakende produksjon- og formidlingsmodell her i Norge, og håper derfor spesielt at vårt arbeid kan inspirere og vise vei for liknende samarbeidsprosjekter mellom aktører innenfor kultursektoren og demensomsorgen.

Slik blir fortellingene til teater

Prosjektet vil bli gjennomført i tre faser

Fase 1: Fortellerworkshops

I den første fasen av prosjektet vil mennesker med demens ved Bergen Røde Kors sykehjem, skoleelever fra Hellen skole og frivillige ved sykehjemmet delta i ukentlige TimeSlips-workshops. Dette samarbeidet er allerede etablert og har pågått i flere år. TimeSlips er en kreativ storytelling metodikk som henter sitt metodiske grunnlag fra teater improvisasjon og prosessorientert skrivning.

¹ Se timeslips.org for mer informasjon om metodikken.

TimeSlips foregår i grupper. Som deltaker i en *TimeSlips*- gruppe er man med på å lage en fantasifortelling med utgangspunkt i et tvetydig og diffust bilde. Alle bidrar med tanker og ideer om bildet. Gruppeleder 1 stiller åpne spørsmål uten å lede eller lete etter spesielle svar. Assosiasjoner og tanker som dukker opp oss deltakerne skrives ned av gruppeleder nummer 2. Gruppeledernes viktigste rolle er å lytte, speile, knytte sammen ord, og hjelpe alle til å delta. Barn fra Hellen skole vil delta i gruppene. Deres rolle er å være de gamles ører og øyne. Hver person med demens vil ha en elev ved sin side. Barnas oppgave er å gjenta det som blir sagt, hvis den gamle trenger det, snakke høyt på vegne av personen hvis fortelleren har svak stemme. Et slikt samarbeid mellom gamle og elever har vi hatt suksess med tidligere. I *TimeSlips* er det fantasien, forestillingen og evnen til å være kreativ som stimuleres, ikke hukommelsen. Derfor er mulighet for deltagelse for mennesker hos demens stor.

Sluttproduktet etter en *TimeSlips* workshop er en kort, ofte poetisk, fortelling. Vi kommer til å lage 20-30 slike fortellinger i løpet av fase 1 i prosjektet. Disse historiene vil bli bearbeidet til en scenekunstforestilling i fase 2 av prosjektet.

Fase 2: Utvikling av forteller- og teaterproduksjoner

I denne fasen vil Kompani Krapp utvikle en scenekunstproduksjon basert på historiene fra workshopene. Det er et mål for prosjektet at noen av barna og deltakerne med demens deltar på ulike måter i denne fasen.

Fase 3: Forestillinger / Turné

I denne fasen vil forestillingen satt opp ulike steder i fylket vårt. Vi kommer til å jobbe for at forestillingen kan inngå i Den kulturelle spaserstokken og Den kulturelle skolesekken. Men vi ønsker også å sette opp en større festforestilling i forbindelse med erfaringsseminaret vi ønsker å arrangere på slutten av prosjektperioden. Formålet med erfaringsseminaret er først og fremst erfaringsutveksling og kompetanseoverføring mellom kultur- og helsesektoren. Målgruppene er derfor både aktører innenfor kultur- og helsefeltet, spesielt beslutningstakere og politikere. I denne fasen vil vi jobbe mye med markedsføring, dokumentasjon og rapportskrivning.

Bakgrunnen for prosjektet

Den overordnede visjonen til prosjektet er å bidra til et mer demensvennlig samfunn. I følge Demensplan 2020 mangler vi kunnskap om demens i samfunnet. Mer kunnskap og forståelse vil gjøre det mulig for mennesker med demens og deres pårørende å mestre hverdagen bedre. Det finnes snart rundt 80 000 personer med demens i Norge. I takt med befolkningsutviklingen kommer dette tallet til å doble seg de neste tiårene.

Å få en demensdiagnose er knalltøft. Mange beskriver tiden etter diagnosen som et svart hull. Tap av tidligere ferdigheter og utfordringer med kommunikasjon fører dessverre et stort flertall inn i isolasjon og depresjon. Mange føler seg utenfor, og opplever å miste tilhørigheten til samfunnet. De trenger å bli re-inkludert i fellesskapet vårt.

Denne jobben klarer ikke helsesektoren alene - det er et felles ansvar vi alle har. Kunst- og kultursektoren kan spille en spesielt viktig rolle i dette arbeidet. De kreative prosessene kan

hjelpe oss til å se hverandre på nytt, se muligheter og vise vei inn i et nytt landskap. En demensdiagnose innebærer mange tap, men det går også an å se diagnosen i et endringsperspektiv. Vi kan også snakke om endring av ferdigheter og personlighet, ikke bare om tap og mangler. I et slikt perspektiv er det lettere å oppdage ressursene som fremdeles er der.

“Vi har masse ressurser, unntatt hukommelse, sa en pasient med demens på et dialogmøte under arbeidet med den nye Demensplan 2020.

Målsetninger

Prosjektet har flere målsetninger:

Større mangfold i kulturlivet

Vi ønsker å prøve ut en deltagende produksjonsmodell som gir mennesker med demens en sentral rolle i utvikling av profesjonelle teaterproduksjoner. Målet er å øke deltagelse i kulturlivet gjennom å prøve ut en metode og arbeidsform hvor de selv er aktivt involvert i de kreative prosessene. En slik produksjonsform vil kunne styrke mangfoldet i kulturlivet og åpne opp for deltagelse for en gruppe mennesker som trenger litt ekstra tilrettelegging.

Nye kunstuttrykk

Nye kulturbrukere krever nyskaping. Mennesker med demens blir en større og større gruppe, og dermed også en viktig gruppe for kunstnere og andre kulturaktører. Nye publikumsgrupper kan inspirere til nyutvikling og prosjektet har som mål å inspirere til nye kunstuttrykk. Å utforske grensen og balansen mellom brukerinvolvering og høy kunstnerisk kvalitet er en av drivkreftene i prosjektet.

Skape nye fortellinger om demens i det offentlig rom

Informasjonen om demens som formidles i dagens samfunn gjennom media, film og bøker domineres av fortellinger om tap, isolasjon og ensomhet. Mediene forteller om den enorme økonomiske belastningen en pasient med demens har på samfunnet. Disse historiene forsterker opplevelsen av stigmatisering som mennesker med demens ofte gir uttrykk for (Zeilig 2013, Basting 2009). Vi ønsker å bidra til at demens ikke bare ses på som tap og belastning for samfunnet. Vi vil vise hvilket kreativt potensial mennesker med demens kan ha, ofte langt ut i sykdomsløpet. Med dette prosjektet ønsker vi derfor spesielt å påvirke folks holdning og tanker om demens gjennom å vise hva som er mulig å få til. Det vi trenger er kunnskap, mot og vilje til å tenke på mennesker med demens som deltakere og publikum på lik linje med andre.

Bidra til positive holdninger om demens hos barn

Vi vil gjennom prosjektet tilrettelegge for større forståelse og kunnskap om demens hos unge mennesker og frivillige som jobber i eldreomsorgen. Dette er viktig som et ledd i å integrere mennesker med demens i samfunnet. Skolebarn ved Hellen skole har derfor en sentral plass i første fasen i prosjektet. Ved Verdighetsenteret har vi i flere år samarbeidet med våre naboer Hellen skole og Bergen Røde Kors sykehjem om å utvikle møtesteder for

beboere på sykehjemmet, frivillige og skoleelever på mellomtrinnet. Dette samarbeidet ønsker vi å bygge videre på i prosjektet.

Målgrupper

Hovedmålgruppene i prosjektet er mennesker med demens og deres pårørende, frivillige i eldreomsorgen og skoleelever på mellomtrinnet. I den første fasen av prosjektet vil mennesker med demens og skoleelever delta i fellesskap på fortellerworkshops. Under utvikling av produksjonene vil det kunstneriske ansvaret ligge hos de profesjonelle scenekunstnerne, men både skoleelever og mennesker med demens vil etter lyst og evne gis en mulighet for deltagelse i oppsetningene. Selve forestillingen vil ha mennesker med demens, deres pårørende og skoleelever som primærmålgruppe. Festforestillingen på slutten av prosjektet vil ha beslutningstakere innenfor kultur- og helsesektorene som primærmålgruppe, samt politikere og media.

Gjennomføring

Hvem gjør hva

Workshops i TimeSlips

TimeSlips-workshopene vil bli gjennomført av Silje Eikemo, Hanne Jones og Eli Lea ved Verdighetsenteret. Alle tre er kurset i TimeSlips-metoden:

Hanne Jones

Fagkonsulent ved Verdighetsenteret, filmskaper og tidligere produsent og produksjonsleder i Flimmer Film. Jones har også jobbet som frivillig- og nettverkskoordinator i Røde Kors. Der jobbet hun spesielt med å re-inkludere tidligere innsatte i samfunnet.

Silje Eikemo

Leder for kompetanseområdet Omsorg ved livets slutt. Eikemo er utdannet intensivsykepleier og veileder, og har lang klinisk erfaring fra medisinsk og kirurgisk intensivavdeling. Hun har også arbeidet innen akuttpsykiatrien.

Eli Lea

Leder for forskning og utvikling ved Verdighetsenteret. Lea har tidligere jobbet som filmskaper og frilans kulturarbeider i flere år, blant annet som prosjektleder og regissør på flere produksjoner i Flimmer Film. Lea er i startfasen med et phd-prosjekt om kunst og demens ved VID Vitenskapelige høyskole.

Jones og Lea har lang erfaring med å jobbe med å inkludere sårbare mennesker i filmproduksjoner gjennom arbeidet med prosjektet Digitale fortellinger hos Flimmer Film. Dette prosjektet resulterte blant annet i dokumentarfilmene som Rett fra hjertet og Mine dager. Mine dager ble kjøpt av NRK og vist på BIFF i 2009. Rett fra hjertet ble vist på BIFF i 2012.

Utvikling av forteller- og teaterforestillinger

Sceneproduksjonene vil bli utviklet og fremført av scenekunstkompaniet Kompani Krapp.

Kompani Krapp har sitt hovedsete i Bergen, men turnerer både i Norge og utlandet. Krapp ble startet i 2006 av Kristine Nordby Simonsen og Beate Bednar. De har begge sin skuespillerutdannelse fra The Russian Academy of Theatre Arts – GITIS og har lang erfaring innenfor ulike scenekunstkompanier, film og andre teaterproduksjoner. I fjor turnerte kompaniet på sykehjem i Bergen (gjennom Den kulturelle spaserstokken) med forestillingen "Hallo, hallo", en teaterforestilling om to søstres sterke bånd, om det å forsone seg med et helt liv av lykkelige, men også vonde stunder. Les mer på www.kompanikrapp.com/

Organisering

Ledelse

Prosjektledelsen ligger hos Verdighetsenteret
Eli Lea er prosjektleder

Workshop i TimeSlips gjennomføres av

Eli Lea
Silje Eikemo
Hanne Jones

Samarbeidspartnere

Hellen Skole ved rektor Dag Hugaas

Bergen Røde Kors sykehjem ved konstituert direktør Øystein Haukås

Kompani Krapp ved Kristine Nordby Simonsen og Beate Bednar
Forsker, forteller og dramapedagog **Mette Bøe Lyngstad**

Styringsgruppe

Odd Jordheim

Daglig leder ved Verdighetsenteret

Jordheim er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole. Han har lang erfaring som gründer og leder innen økonomi og administrasjon fra blant annet fra Blå Kors, Hallvard Lerøy og Norsk sjømatcenter.

Linda Børnes

Børnes har jobbet med sceneproduksjoner og management i mange år og har mye erfaring med å samarbeid med ulike produsenter og artister. Hun vil spesielt bidra med å kvalitetsikre produksjonen i prosjektets fase 3.

Torill Selsvoll Nyborg

Styreleder på Verdighetsenteret, norsk politiker, tidligere fylkesordfører. Utdannet sykepleier med hovedfag i pedagogikk. Nyborg er også utdannet veileder.

Mette Bøe Lyngstad

Mette Bøe Lyngstad vil sitte i styringsgruppen, men også være fagkonsulent under oppstarten av prosjektet tilknyttet fortellerworkshopene. Målet er å sikre en god overgang til den kunstneriske utviklingsfasen. Bøe Lyngstad er førstelektor i drama ved høgskolen i Bergen og forsker på anvendt teater. Hun er forteller og har lang erfaring med ulike typer fortellerworkshops.

Fremdriftsplan

Prosjektperiode: September 2016 til september 2018

Fase 1

2016

SEPT	OKT	NOV	DES
Fortellerworkshops på sykehjemmet med personer med demens, skoleelever og frivillige (Jones, Lea og Eikemo)	Fortellerworkshops på sykehjemmet med personer med demens, skoleelever og frivillige (Jones, Lea og Eikemo)	Fortellerworkshops på sykehjemmet med personer med demens, skoleelever og frivillige (Jones, Lea og Eikemo)	Fortellerworkshops på sykehjemmet med personer med demens, skoleelever og frivillige (Jones, Lea og Eikemo)
Workshop og veiledning med Bøe Lyngstad (Jones, Lea og Eikemo)	Workshop og veiledning med Bøe Lyngstad (Jones, Lea og Eikemo)		

2017

JAN	FEB	MARS	APRIL	MAI	JUNI
Fortellerworkshops på sykehjemmet med personer med demens, skoleelever og frivillige (Jones, Lea og Eikemo)	Fortellerworkshops på sykehjemmet med personer med demens, skoleelever og frivillige (Jones, Lea og Eikemo)	Fortellerworkshops på sykehjemmet med personer med demens, skoleelever og frivillige (Jones, Lea og Eikemo)	Fortellerworkshops på sykehjemmet med personer med demens, skoleelever og frivillige (Jones, Lea og Eikemo)	Fortellerworkshops på sykehjemmet med personer med demens, skoleelever og frivillige (Jones, Lea og Eikemo)	Fortellerworkshops på sykehjemmet med personer med demens, skoleelever og frivillige (Jones, Lea og Eikemo)
				Arbeidsgruppemøte med hele prosjektgruppen	Tilrettelegging av fortellingene til videre bearbeiding (Jones og Eikemo).

Fase 2

JULI	AUG	SEPT	OKT	NOV	DES
	Utviklingsfase, scenekunst (Kompani Krapp)	Utviklingsfase, scenekunst (Kompani Krapp)	Utviklingsfase, scenekunst (Kompani Krapp)		Begynne markedsføring

Fase 3

2018

JAN	FEB	MARS	APRIL	MAI	JUNI
	Forestillinger	Forestillinger	Forestillinger	Forestillinger	Forestillinger
	Markedsføring	Skrive artikkel (Jones, Eikemo)	Markedsføring		Rapportering

JULI	AUG	SEPT
	Festforestilling	Erfaringsseminar
	Rapportering	Dokumentasjon: Rapportbok *

* Rapportboken vil være en *self publish* (Blurb) *print on demand* bok med bilder, tekster og dokumentasjonsmaterialet fra prosjektet og fra erfaringsseminaret.